



Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum charitas sit forma virtutum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

QVÆST. VNICA, DE CHARITATE, ART. III.

in precedendo à delectabilibus ultra hūmanum modum: sed circa amorem Dei non ineat aliqua imperfectio, quam oporteat peraliquod donum perfici: vnde charitas non ponitur donum virtutis, quæ tamen excellentior est omnibus donis.

ARTICVLVS III.

Vtrum charitas sit forma virtutum.

TERTIO quæritur, vtrum charitas sit forma virtutum. Et videtur, quod nō. Forma enim dat esse & speciem ei cuius est forma: sed charitas non dat esse & speciem cuilibet virtuti, ergo charitas non est forma aliarum virtutum.

¶ 2 Præt. Forma non est forma: sed omnes virtutes sunt formæ, sunt enim perfectiones quedam, ergo charitas non est forma virtutum.

¶ 3 Præt. Forma cadit in definitione eius cuius est forma: sed charitas non cadit in definitione virtutum. ergo charitas non est forma virtutum.

¶ 4 Præt. Ea quæ diuiduntur ex opposito, non ita se habent, quod vnum sit forma alterius: sed charitas ex opposito diuiditur aliis virtutib⁹, vt patet 1. ad Cor. 13. Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria haec ergo charitas nō est forma virtutum. Sed dicendum, quod charitas non est forma intrinseca virtutum, sed exemplaris.

¶ 5 Sed cōtra. Exemplari trahit speciem ab exēplari. Si igitur charitas ē forma exēplaris oīum virtutum, oīes virtutes trahunt speciem ab ipsa. ergo omnes virtutes essent vnius speciei, quod est falsum.

¶ 6 Præt. Forma exēplaris est, ad quā aliquid fit. nō ergo est necessaria nisi ad hoc, quod res fiat. Si ergo charitas est forma exemplaris virtutū, nō erit necessaria charitas nisi ad generationē virtutum. Et ideo virtutibus habitis, non erit necessarium habere charitatem, quod patet esse falsum.

¶ 7 Præt. Exemplar est necessarium facienti, non autem vtēti iam facto, sicut exemplar est necessarium ad transcribendum librum, non autē ad vtē dum libro iā scripto. Si igitur charitas est forma exēplaris virtutū, non cōpetit nobis, qui virtutib⁹ vtimur, fed Deo, qui in nobis virtutes operatur.

¶ 8 Præt. Exemplar pōt est sine exemplari. Si igit̄ charitas sit forma exēplaris virtutum, sequitur **¶ I** possit esse sine aliis virtutibus, quod est falsum.

¶ 9 Præt. Quælibet virtus hēt formā a suo fine & obiecto. Quod autē est pō se formatū, nō indiget formati ab alio. Et ita charitas non est forma virtutū.

¶ 10 Præt. Natura semper facit qđ melius est. Multo igitur magis Deus: fed melius est aliqđ estē formatum, qđ informe. Cum igitur virtutes in nobis operetur Deus, videtur quod faciat eas formatas.

Et ita non indigent formati a charitate.

¶ 11 Præt. Fides est quoddā spirituale lumen. sed lumen est forma eorum qđ vñr in lumine. ergo sicut lux corporalis est forma colorum, sic fides est forma charitatis & aliarū virtutū, non aut̄ charitas.

¶ 12 Præt. Ordo perfectionum est secundum ordinē

dinem perfectibilium: sed virtutes sunt perfectio-

nēs potentiarum animæ. ergo secundum ordinē

pontiarum est ordo virtutum: sed inter alias po-

tentias animæ altior est intellectus ipsa volūtate.

ergo & fides est altior charitatis: & ita fides magis

est forma charitatis, quām econuerso.

¶ 13 Præt. Sicut se hēt virtutes morales adiuicē,

ita & theologice. Sed prudentia qđ est in vi cogniti-

ua, informat alias virtutes, qđ sunt in vi appetitiva,

.liuſtitiam, fortitudinem, temperatiām, & hñmō.

ergo & fides quæ in cognitiva est, informant chari-

tatem, quæ est in appetitiva, & non econuerso.

F **¶ 14 Præt.** Forma virtutis est modus eius: sed virtus est imponere modum appetitū, & nō econuerso. ergo fides qđ est in ratione, magis est forma virtutis, quæ est in parte appetitiva qđ econuerso.

¶ 15 Præt. Matth. 1. super illud. Abraham genuit Isaac, Isaac genuit Iacob, licet glō. quod fides genuit spem, & spes charitatem: sed omne genitum recipit formam a generante. ergo charitas recipit formam a fide & spē, & non econuerso.

¶ 16 Præt. In vno & eodem, potentia p̄cedit ali-

te tempore. Si igitur charitas conparetur ad alias vir-

utes ut actus & forma, sequitur, quod aliae vir-

tes prius tempore sint in homine quam charitas,

quod est falsum.

G **¶ 17 Præt.** Informatio in moralib⁹, est ex fine: fidei oīes virtutes ordinantur sicut in finem ultimā in

visionem Dei, quæ est tota merces ut Angeli dicit,

& qđ succedit fidei. ergo oīes aliae virtutes formā re-

cipiunt ex fine fidei. Et sic uidetur, quod fides sit

forma charitatis magis quām econuerio.

¶ 18 Præt. Finis efficies, & forma nō incidit in

numero, sīm Phil. in 2. Physi. Sed charitas ultima

virtute & motor carū, ergo no est forma p̄fici-

¶ 19 Præt. Illud a quo est principiū effendi, cul-

ma sed principiū esse spiritualis est grata. **H** illud

1. Corin. 11. Gratia Dei sum id, quod sum ergo

charitas Dei est forma virtutum, & non charitas.

I SED CONTRA est, quod Ambro. dicit, quod chari-

tas est forma & mater virtutum.

R E S P O N S O. Dicendum, quod charitas est forma

virtutum, motor, & radix. A cuī uscidiuntur

sciendū est, quod de habitibus opere nosce-

cundū actus iudicare: vnde quādū, quod el-

vnius habitus, est ut forma in actu voluntatis

ut p̄p̄t quod vñus habitus fe hñt ad alia

ut forma. In omnibus autem actibus voluntatis

id, quod est ex parte finis est forma. Quod id est,

quia vñu quisq; actus formā & spē recipi-

re formā agentis, vt calefactio sīm calorem. For-

ma autem voluntatis est obiectum ipsius, quod est

bonum & finis, sicut intelligibile est formam in-

lectus. vnde opertor quod id, quod est ex parte h-

ab, sit forma in actu voluntatis: vnde id est p̄p̄t

actus, sīm qđ ordinatur ad vnum finem cadit in

formā virtutis, & sīm qđ ordinatur ad alium finē

cadit sub forma virtutis, ut patet de eo qđ dicit elo-

synā, vel p̄p̄t Deum, vel p̄p̄t inanem gloriā. Adiu-

enim unius uitii, sīm qđ ordinatur ad finem, ali-

ius uitii, recipit formam eius, upote qui futurū

vt forniciat, materialiter quidem futurū formam

liter uero intemperatus. Manifestum est autem

actus omnium aliarum virtutum ordinatur ad

nem proprium charitatis, quod est eius obiectum

scilicet summum bonum. Et de virtutibus quādū

moralib⁹ manifestum est. Nam huiusmodi virtu-

tes sunt circa qđam bona creata, quæ ordinatur

ad bonum increatum, sed ad vitium finē de

de virtutib⁹. alii Theologici idem manifestū est.

Nam ens increatum, est quidem obiectū fidei, p̄p̄t

verum, & inquantum est appetibile hēt rōnē ob-

iectū, & sic tendit fides in ipsum, inquantum est ap-

petibile, cū nullus credat nisi volēs. Spciū obiectū

cer sit ens increatum, inquantum est bonum, in

depēder ab obiecto charitatis. Et in bonū obiectū

speci inquantum est desiderabile & consequibile.

Nullus n. desiderat consequi aliquid bonum, nō

p̄p̄t hoc qđ amat in ipsum: vnde manifestū est quidem

in actibus omnium virtutum est forma id, quod est ex parte charitatis. Et pro tanto est forma id, quod est ex parte charitatis.

pnim

niūm virtutum, in quantum s. omnes actus omnium virtutum ordinantur in summū bonum amatum, ut ostensum est. Et quia præcepta legis sunt de actibus virtutū, inde est qđ Apostolus dicit 1. Tim. 1. Finis præcepti est charitas. Et hinc etiā apparet, quōd charitas sit motor omnium virtutū, in quantum sumptat actus omnium aliarū virtutum. Omnis enim virtus vel potentia superior dicitur mouere per imperium inferiorē, ex eo qđ actus inferioris ordinatur ad finē superioris, sicut adiutoria imperat clementaria, eo qđ actus caritatis artis ordinatur ad formam dominus, quae est finis adiutoriae: vñ cū oēs alia virtutes ordinantur ad finē charitatis, ipsa imperata actus omnium virtutū, & ex hoc dī motor earum. Et quia mater dī qua in se accipit & cōcīpit, ideo dī charitas mater omnīu virtutū, in quantum ex conceptione sui producitur actus omnīu virtutū. Et cadē etiam ratione, dicitur radix virtutum.

A PRIMVM ergo dicendum, quōd licet charitas non det unicuique virtuti propriam speciem, tamē unicuique virtuti communem spēm virtutis, secundum quōd loquimur de virtute, prout est principium merendi.

A SECUNDVM dicendum, qđ formæ non est forma, ita qđ una forma præfert subiectum alteri. Nihil tamen prohibet plures formas in eodem subiecto esse secundum quendam ordinem, scilicet, vt una sit formalis respectu alterius, sicut colores et formalis respectu superficii. Et hoc modo charitas potest esse forma aliarum virtutum.

A TERTIVM dicendum, quod charitas cadit in definitione virtutis, meritorie, ut patet per definitionem Augustini, dicentes, quod uirtus est bona qualitas mentis, qua recte uiuitur. Nō enim recte uiuitur, nisi per hoc, quod uita nostra ordinatur Deum, quod charitas facit.

A QUARTVM dicendum, quod ratio illa pro cedit de forma, quae intrat constitutionem rei. Sic autem charitas non dicitur forma virtutum, sed alio modo, ut supra dictum est.

A QUINTVM dicendum, qđ charitas cum sit communis forma virtutum, trahit quidem virtutes in unam speciem cōm, non autem in unam speciem propriā, quae dicitur species specialissima.

A SEXTVM dicendum, qđ charitas pōt dī forma exemplaris virtutū, nō ad cuius similitudinem virtutes generentur, sed in quantum ad eius similitudinem quodām operantur. Et ideo quādū necesse est operari secundū virtutē, necessaria est charitas.

A SEPTIMVM dicendum, qđ licet creare virtutes, si Dei tm̄, in operari ēm virtutē, est etiam hominis habentis virtutē. Et ideo indiget charitate.

A OCTAVVM dicendum, qđ charitas quantum ad actū nō solū habet ex plenitatem, sed etiā virtutem motiuā, & effectivā. Exemplar autem effectivum non est sine exemplato, quia producit illud in es se. Et sic charitas non est sine aliis virtutibus.

A NONVM dicendum, quod a proprio fine, & a proprio obiecto quilibet virtus habet formam speciem per quam est hēc virtus: sed a charitate habet quandam formam communem secundum quam est meritoria uitæ æternæ.

A x. dicendum, qđ Deus facit in nobis virtutes formatas speciali formæ & generali. Speciali quidē ex obiecto & fine, generali autē ex charitate.

A xi. dicendum, qđ plurimē est forma colorum in quantum sunt visibilēs actū per lucē. Et similiter fides est forma virtutū, in quantum sunt a nobis

A cognoscibiles. Quid enim sit virtuosum uel contra virtutem, per fidem cognoscimus: sed in quantum virtutes sunt operatiua per charitatem informantur.

A xii. dicendum, qđ intellectus simpliciter est prior uolūtate, quia bonū intellectū est obiectū uoluntatis: sed tñ in operando & mouendo prior est uoluntas. Nō n. intelligit & mouet nisi uolūtate accedēt: unde etiā ipsum intellectū mouet uoluntas, inquantū est operatiua: utimur. n. intellectū quando volumus: unde cum credere sit intellectus a voluntate moti, credimus enim aliquid quia volumus, sequitur quod magis charitas det formam fidei, quam econuerſo.

A xiii. dicendum, qđ actus uoluntatis est secundū ordinē uolētis ad res ipsas prout in se sunt: actus autē intellectus est secundum qđ res intellectę sunt in intelligentē: unde qñ res sunt infra intelligentem, intellectus illarū est dignior uoluntate, quia tunctu caltiori modo sunt in intellectu res, qđ in seipsis, cum oē quod est in altero, sit in eo per modū eiusin quo est: sed qñ res sunt altiores intelligentē, tunc voluntas altius ascendit quād possit pertinger intellectus. Et inde est, qđ in moralibus qđ sunt infra hominē, uirtus cognoscitiva informat uirtutes appetitivas, sicut prudentia alias uirtutes morales. In virtutibus autem theologis quē sunt circa Deum, uirtus voluntatis, scilicet charitas in format uirtutem intellectus, scilicet fidem.

A xiv. dicendum, qđ rationalis uis dat modum appetitivam, in his que sunt infra nos: nō autem in his que sunt supra nos, ut dictum est.

A xv. dicendum, qđ fides præcedit spēm, & spes charitatē ordine generationis, sicut i imperfectū præcedit pfectū: sed charitas in ordine perfectioonis præcedit & fidē & spē. Et propter hoc dicitur esse forma earum, sicut perfectum imperfecti.

A xvi. dicendum, qđ charitas nō est forma virtutum, quae sit pars efficiens virtutum, ut oporteat eam sequi tempore virtutes vel aliquam matrem virtutum, sicut in formis rerum generarum: sed est forma quasi informans: unde oportet esse naturaliter priorem aliis virtutibus.

A xvii. dicendum, qđ ipsa uis inquantū est finis & bonum quoddam, est obiectum charitatis.

A xviii. dicendum, qđ forma intrinseca non potest ēē finis rei, licet sit finis generationis rei. Charitas autem non est forma intrinseca, ut dī ēē, sed ex hoc ipso quōd trahit alias uirtutes ad suū finē, format virtutes, ut ex dictis patet.

A xix. dicendum, quod grātia Dei dicitur esse forma virtutum, inquantum dat esse spirituale anima, ut sit susceptiva virtutum: sed charitas est forma virtutum, inquantum format operatio-
nes carum, ut dictum est.

ARTICVLVS IIII. Vtrum charitas sit una virtus.

Quarto queritur, utrum charitas sit una virtus. Et uidetur, quod non. Habitus enim distinguuntur per actus, & actus per obiecta: sed charitas habet duo obiecta, Deum & proximū: ergo non est una virtus, sed duas. Sed dicebatur, quod unum illorum obiectorū est principalius, scilicet Deus. Non enim diligit charitas proximum nisi propter Deum.

Pro Contra Philo dicit in 9. Ethic. qđ amicabilia qđ sunt ad alterū, ueneris ex amicabilibus qđ sunt ad seipsum: sed id qđ est principiū & causa, est potissimum in unoquoq; genere, ergo hō ex charitate diligit

Art. 1. huic
quæst. Et q.
Præced. art.
to. &c. 11.

In corp. ar.
Et in folia-
tione ad 6.
arg.